במקהלות ברכו אלהים. מע"ג דמקהלות תרי קהלות משמע מין שבהן לחלק בין עשרה לעשרים לענין שום מילתא ומקהלות דעלמא בעי למימר ומיהו בירושלמי דריש במקהלת כתיב [ב] מסר ו"ו: **המוכה** לעובר קנה. מע"ג דמשמואל גופיה פסיק כרבי יוחנן הסנדלר (לקמן דף נח:) דמקדים מעשה ידי משמו המוכר חולין למין מדם מקדיש דכר שלא נח לעולם וכל שכן לנכר שלא נח לעולם דגרע טפי כדאמרינן בסוף פרק קמא דגיטין (דף יג: ושם) דקאמר אפילו לרבי מאיר דאמר מדם מקנה דכר שלא נח לעולם הני מילי לנכר שבא לעולם אבל לנכר שלא נח לעולם לא אמר מ"מ שמואל מחייב עובר נח לעולם מי נמי שמואל אית ליה טפי מדם מקנה לנכר שלא נח לעולם ומקנה דכר שלא נח לעולם והיכי קאמר דגיטין (ג"ז שם) אחת לגיבית דרב הונא וכן מניגו רב נחמן דהכא דכר הונא אית ליה[1] בפירות דקל מסתבר לעולם אין יכול לחזור בו וגבי עובר קאמר[2] אף לכשנתלש לא קנה ורב נחמן סבר לכשנתלש קנה ובפירות דקל קאמר אף מסתבר לעולם יכול לחזור בו:

(שייך לע"ב) **הורוה בית הלל.** גבי הילני המלכה מע"ג דמדית משמואל היתה שהרי מס מוגבז המלך היתה כדאמר ביומא (דף ג. ושם) ומלכות הולדום מהה ושלש שנה בפני הבית והלל לא נהג נשיאותו עד שלש שנים לאחר מלכות הולדום כדאמרינן (שבת טו.) הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית מאה שנה מכל מקום כבר היו לו לת תלמידים שהורו:

(שייך לע"ב) **והא בועז אלמון שנשא אלמנה הוה.** ואין דוקא אלמנה דכשנשאת למחלון [ס] (וכליון) היתה נכרית אלא כיון דבעולה היא כאלמנה מחייב לה: (שייך לע"ב) **באלמנה שנשאת לבחור.** לכיון שאין שייכה אלמונים יש לנכרך כל שבעה:

שנאמר ויקח בועז עשרה **אנשים.** ומסקנא כולה דמייתי קרא דויכרכו את רבקה (בראשית כד) אינה למימר דהתם ברכת אירוסין והכא ברכת נישואין ויש ללמוד משם שיש לנכרך ברכת אירוסין לאחר המתקדשת על ידי שליח שהרי אליעזר שליח היה ונראה דאחר שנתקדשה בעלמא היא דעשרה לא משמע מהתם ולא מיירי פשיטא דקרא בברכת אירוסין: **רבי** יהודה אומר אף בבית האירוסין מברכין אותה מפני שמתייחד עמה. ומסיק כולה הכא גבי ברכה אחרונה דמזמנין ומברכין בשבעה ברכות: **מאן** דלא חתים מידי דהוה **אברכת פירות.** שאין בה מריבות והכי נמי היכא דלא חתים בה מזון לא מברכינן ברכת חתנים בעשרה. ואין מברכין ברכת חתנים אלא בפני עשרה מן המנין. ואשר ברא. דאר"י אר"י מברכין ברכת חתנים בעשרה כל ז' וחתנים מן המנין. ואשר ברא כיון דמברכת חתנים הוא לא מברכין לה בדליכא פנים חדשות אלא בעשרה. ואינו נ"ל דכל היכא דאמרי ברכת חתנים לא משמע אלא ז' ברכות ולא אשר ברא בלחוד דהכי אמרינן ברכת חתנים כל ז'. ואמר רב יהודה והוא שבאו פנים חדשות. אלמא לא מיקרייא ברכת חתנים אלא ז' ברכות. דהא אשר ברא בלחוד לא בעיא פנים חדשות. והלכך כי אר"י מברכין ברכת חתנים בעשרה כל ז' על ז' ברכות ובדאיכא פנים חדשות. אבל אשר ברא נ"ל כיון שהוא עיקר ברכת חתנות שחייב לברכה בכל יום אפילו אם אכל החתן יחיד חייב לאומרה. הגה"ה (והרב פוסק (כר') [בשם רבינו] יצחק הלוי ואפי' ברכת אשר ברא לבדו צריכה עשרה.) ת"ר מברכין ברכת חתנים בבית חתנים ר"ש אומר אף בבית האירוסין מברכין אותן. אמר אביי ביהודה שנו מפני שמתייחד עמה. פי' ביהודה הי' מיחדים אותם משעת אירוסין כדי שיהא לבו גס בה. ולפיכך מברכים אותם ברכת חתנים תחלה ותניא במס' כלה כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה. ואע"ג דהוו מברכי להו משעת אירוסין דין ארוסה יש לה ולא דין נשואה ואינו זכאי לא במציאותי' ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה. ואם מתה אינה יורשה וכן הוא אינו חייב לה דבר ולא ז' ברכות דז' ברכות לא עבדי אלא שיהא מותר להתיחד עמה. וכן דרך קהילות ממניאה שמברכים ז' ברכות

מיתיבי מברכין לבתולה שבעה ולאלמנה יום אחד מאי לאו אפילו אלמנה שנשאת לבחור לא לאלמון אבל לבחור מאי שבעה אי הכי ליתני מברכין לבתולה שבעה ולאלמנה שנשאת לבחור שבעה ולאלמנה יום אחד מילתא פסיקתא קתני דליכא בתולה דבצרה משבעה וליכא אלמנה דבצרה מיום אחד: גופא אמר רב נחמן אמר לי הונא בר נתן תנא מנין לברכת חתנים בעשרה שנאמר [1] ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה ורבי אבהו אמר מהכא [2] במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ורב נחמן בהאי קרא דרבי אבהו מאי דריש ביה מיבעי ליה לכדתניא היה ר"מ אומר [ט] מנין שאפילו עוברים שבמעי אמן אמרו שירה על הים שנאמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ואידך אם כן לימא קרא מבטן מאי ממקור על עסקי מקור ורבי אבהו בהאי קרא דרב נחמן מאי דריש ביה ההוא מיבעי ליה למידרש [ג] עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית דאי סלקא דעתך לברכה לא סגיא דלאו זקנים ואידך אי סלקא דעתך למידרש לא סגיא דלאו עשרה אין לפרסומי מילתא [ג] וכדאמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה פוק ואייתי לי בי עשרה ואימא לך באנפייהו המזכה לעובר קנה והלכתא [א] המזכה לעובר לא קנה: תנו רבנן מברכין [ס] ברכת חתנים [ב] בבית חתנים ר' יהודה אומר אף בבית האירוסין מברכין אותה אמר אביי וביהודה שנו [ג] מפני שמתייחד עמה תניא אידך מברכין ברכת חתנים בבית חתנים וברכת אירוסין בבית האירוסין ברכת האירוסין מאי מברך רבין בר רב אדא ורבה בר רב אדא תרוייהו משמיה דרב יהודה אמרי [ד] בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקדושין רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה [ה] בא"י מקדש ישראל על ידי חופה וקדושין מאן דלא חתים מידי דהוה אברכת פירות ואברכת מצות ומאן דחתים מידי דהוה אברכת האירוסין מאי מברך רבין בר רב אדא ורבה בר רב אדא תרוייהו משמיה דרב יהודה אמרי [ד] בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקדושין רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה [ה] בא"י מקדש ישראל על ידי חופה וקדושין מאן דלא חתים מידי דהוה א